

Originally presented at the
StopPDD Conference, Nov 2004

STRAIGHT TALK ABOUT PARROT BEHAVIOR

Susan G. Friedman, Ph. D.
Department of Psychology
Utah State University, Logan, UT

käännös: Jarmo Tuutti

Suoraa puhetta papukaijoiden käyttäytymisestä

Oletko koskaan kuullut sanontaa "Se on kuin paimentaisi kissoja"? Tämä kuvaa joitain parhaita päiviä työskennellessäni internet-listamme Parrot Behavior Analysis Solutions (PBAS, www.yahogroups.com) kanssa. PBAS ei ole jutustelupaikka, vaan se on erityistynyt työryhmä, joka on keskittynyt käyttäytymisen tieteellisten periaatteiden soveltamiseen lemmikipapukaijoiden oppimiseen ja niiden kanssa elämiseen liittyen. Monien ennakkoluulojen ja papukaijoiden käyttäytymiseen liittyvien syvälle juurtuneiden käsitysten ansioista, puhumattakaan tieteellisen keskittymisen ylläpitämisestä, se on kuin kissojen paimentamista! Tästä huolimatta ei ole olemassa toista porukkaa, jonka kanssa viettäisin lauantaini mieluummin.

Saatat ajatella: "Käyttäytymisen tiede? Eikö nykyään jätetä mitään maalaisjärjelle?" Valitettavasti lemmikipapukaijoiden käyttäytyminen on jätetty niin kutsutun maalaisjärjen armoille aivan liian kauan, joka on osoittautunut sisältävän liikaa maalaisuutta ja liian vähän järkeä. Maalaisjärki on harvoin muuta, kuin sosiaalinen tallenne kansanviisautta, kliseitä sekä käyttäytymiseen liittyviä saarnoja. Maalaisjärki ylläpitää vallitsevaa tilaa, joten jatkamme asioiden tekemistä kuin olemme tottuneet sen sijaan, että selvittäisimme, mikä olisi paras vaihtoehto. Maalaisjärjen laajalle levinnyt hyväksyminen on tuottanut aivan liikaa asiantuntijoita ilman ammattitaitoa. Tuloksena papukaijoiden hoitajat yrittävät epätoivoisesti seurata täysin risteäviä neuvoja - jotka joskus löytyvät samasta kirjasta tai lehdestä, tai jopa samasta artikkelista. Monet ihmisten kokemat papukaijoihin liittyvät ongelmat johtuvat, tai kärjistyvät, tämän oppimisen ja käyttäytymisen tieteellisen perusymmärryksen puutteen takia.

Maalaisjärjellä on tapana olla epäjohdonmukainen tiedon lähde, sillä siitä määritelmän mukaan puuttuu tieteelliset menetelmät, jotka tähtäävät faktojen ja teorioiden yhdenmukaisuuteen. Tieteellinen menetelmä ei ole yksi kokoelma sääntöjä; ennemminkin sen muodostaa kolme yleistä periaatetta, jotka kaikki ovat olennaisia etsinnässämme ymmärtää, ennustaa sekä vaikuttaa papukaijan käyttäytymiseen onnistuneen kumppanuuden saavuttamiseksi kotonamme. Ensinnäkin tiede mittaa järjestelmällisesti *mitattavia* ilmiöitä. Nykyinen ymmärryksemme papukaijoiden käyttäytymisestä kärsii epämääräisesti määritellyistä leimoista ja mittaamattomista konsepteista, joita kutsutaan hypoteettisiksi käsitteiksi; tästä keskustellaan edempänä artikkelissa. Toiseksi tiede pyrkii tuottamaan julkisesti varmistettavia tuloksia *toistamisen ja vertaisarviointin kautta*. Papukaijoiden käyttäytymisen maailmassa vaikuttaa olevan valloillaan "mikä tahansa käy" - asenne, jota luonnehtii lausunnot, kuten "Vain sinä tiedät, mikä on parasta papukaijallesi." Liian usein erimielisuudet parhaista menetelmistä kuitataan vain poliittisina keskusteluina. Valitettavasti tämä trivialisoi tarpeen dialogille, koulutukselle sekä toistettavien

lähestymistapojen arvioinnille. Kolmanneksi tiede tuottaa testattavia selityksiä. Monia perinteisiä maalaisjärjen väitteitä ei voi kvantifioida, ja täten niitä ei voi testata. Esimerkiksi liikkuvatko höyhen peittämät linnut parvissa, tai viehättävätkö vastakohtat? Säästämmekö vitsaa ja pilaamme papukaijan, vai kohtelemmeko papukaijoja, kuten haluaisimme itseämmekin kohdeltavan?

Viimeaikoina, kun papukaijoiden koulutuskursseja on ilmestynyt internettiin kuin sieninä sateella, huonojen neuvojen leviäminen on täysin holtitonta. Nämä mainokset ovat lipevä ja myyjät vakuuttavia:

"OLETKO VÄSYNYT TUHOISIIN PAPUKAIJAONGELMIIN? Vain 759,99 dollarilla (59,99 dollaria, jos ostat nyt) myös sinä voit oppia pukeutumaan nahkakäsineeseen, raahaamaan pyristelevän papukaijan ulos häkistä, sekä pitämään sitä väkisin jaloista kiinni, kunnes se oppii rakastamaan sinua! Laastarit kuuluvat pakettiin, joten voit esitellä arpiasi ylpeänä, kuin oikeat asiantuntijat!"

Loppupelissä maalaisjärki kertoo meille, että papukaijan tuntemiseksi sinun on täytynyt joutua sellaisen puremaksi, eikö totta? Meidän täytyy herätä. Maalaisjärki on myytti. Ja myynteille ei pidä antaa samaa statusta, kuin tieteelliselle tiedolle, jos haluamme pärjätä hyvin papukaijoiden kanssa. Valitettavasti tieteellä on ongelmia kilpailla kaiken yllimainonnan kanssa, ja tämä on erityisen totta käyttäytymistieteiden kohdalla. Papukaijoiden hoitajina meidän pitää ajatella kriittisesti ja olla taitavia arvioimaan väitteitä tiedosta sekä asiantuntevista mielipiteistä; meidän pitää torjua selittävän fiktion vetovoima, huuhaalupaukset ja keksityt korjaukset; meidän täytyy oppia käyttäytymisen ja oppimisen periaatteet ilman liikaa yksinkertaistamista, mikä laimentaa tarkkuutta. Huomioiden lemmikipapukaijoiden myynnin lisääntymisen ja siitä seuranneen tuhansista lemmikipapukaijoista luopumisen on selvää, ettei meillä ole aikaa hukattavana.

Alla on viisi yleistä väärinkäsitystä käyttäytymisen tieteestä sekä papukaijoiden käyttäytymisestä, joista keskustelemme säännöllisesti uusien ihmisten liittyttyä PBAS-listalle. Arvioidessamme näitä väärinkäsityksiä keskustelemme suoraan papukaijoiden käyttäytymisestä. Tavoitteenamme on inspiroida papukaijoiden hoitajia tutkimaan syvemmältä ja oppimaan lisää käyttäytymistieteistä sekä ylämisestä ja oppimisesta papukaijoiden kanssa. Artikkelin lopussa on lista suositellusta lisälukemisesta auttamaan sinut alkuun. Kyseessä ei ole erityisen jyrkkä reitti, mutta suurimmalle osalle meistä se on kokonaan uutta aluetta. Mutta se tekee siitä mielenkiintoisen!

1. Käyttäytymistieteet eivät koske oikeaa maailmaa

Monet ihmiset ajattelevat, että käyttäytymistieteet ovat puhtaasti laboratoriotiede, tai että laboratorioissa ensiksi löydetyt käyttäytymisen periaatteet koskevat vain rottia ja puluja. Päinvastoin; sovellettu käyttäytymistutkimus (Applied Behavior Analysis, ABA) on kokeellisen käyttäytymistutkimuksen oikean maailman haara, joka on viimeisen 60 vuoden aikana saavuttanut laajaa vaikutusta, kun kaikenlaisia käyttäytymisratkaisuja on tarvittu. Alla on osittainen lista alueista, joilla ABA on ollut erittäin tehokas.

- koulutus
- kliininen psykologia
- autismi
- itsetuhoinen käyttäytyminen
- kehityssairaudet
- pikkulapsien arvioiminen
- gerontologia

- organisaation tehokkuuden hallinta
- koulutuksen ja ohjeiden suunnittelu
- käyttäytymisturvallisuus
- käyttäytymisen kokeellinen tutkimus (perustutkimus)
- aivovammat
- ihmisten operantti tutkimus
- eläinten ja lemmikkien koulutus
- sanallinen käyttäytyminen
- käyttäytymisellinen farmakologia, eli lääkkeiden itsehallinta sekä diskriminaatio
- käyttäytymisellinen toksikologia
- käyttäytymisellinen lääketiede
- käyttäytymisen tietokonemallintaminen ja tekoälytoimijat
- päätöksenteon tuen järjestelmät
- inhimillinen vaikutus ja käyttöliittymäsuunnittelu

Käyttäytymistieteiden merkitystä ihmisten ja muiden eläinten elämän parantamisessa ei ole enää mielekästä kyseenalaistaa. Jos haluat oppia tästä aihepiiristä lisää, katso www.behavior.org. Tällä sivustolla on kattava tutoriaali, loistava sanasto sekä paljon mielenkiintoisia artikkeleita.

2. Et voi muuttaa sisäsyntyisiä käyttäytymismalleja

Vanha malli, joka asettaa luonnon ja kasvatuksen vastakkain, alkaa korvaantumaan uudella ymmärryksellä, jota kuvaa parhaiten luonto kasvatuksen kautta. Toisinsanoen luonto ja kasvatusta ovat erottumattomasti kietoutuneita toisiinsa. Tämä uusi näkymys pohjautuu pitkälti äskettäisiin löydöksiin, joita voi kuvailla *käyttäytymisen muuttumiseksi kokemuksen kautta*, joka sisältää geenien aktivoitumisen. Vastaavasti kokemus aktivoi geenejä, jotka tuottavat proteiineja jotka muuttavat hermoratoja aivoissa ja vaikuttaa siihen, miten yksilö käyttäytyy. Matkan jokaisessa vaiheessa on mukana myös ympäristö.

Sisäsyntyinen käyttäytyminen on automaattista, se on toimintaa, jota toteutetaan ilman aikaisempaa kokemusta. Se sisältää yksinkertaiset refleksit (kuten silmän räpäytys) sekä joustavat käyttäytymismallit (kuten kylpeminen), jotka ovat yleisiä kaikille lajin yksilöille. Lajin sisällä on myös geenilinjoja, jotka lisäävät tiettyjen käyttäytymistaipumusten yleisyyttä (kuten ujous). Siltikään mikään näistä sisäsyntyisistä käyttäytymismalleista ei ole suojassa kokemuksilta. Jos esimerkiksi joku pudottaa yllättäen painavan kirjan, suurin osa meistä hätkähtää automaattisesti. Mutta neljännen tai viidennen kirjan kohdalla emme, me tai papukaijamme, räpsäytä edes silmiämme. Tämä prosessi tunnetaan habituotumisena (ärsykkeeseen tottumisena).

Liian usein ihmisen käyttävät sisäsyntyistä käyttäytymistä tekosyynä omalle tiedonpuutteelleen sekä opetustaitojen puuttumiselle. He tekevät kattavia päätelmiä kaikista papukaijoista pohjautuen vain henkilökohtaiseen kokemukseensa erittäin rajallisesta määrästä lintuja. Esimerkiksi: amatsonit pelkäävät sisäsyntyisesti punaista väriä, kakadut huutavat sisäsyntyisesti aamusta ja illasta, sekä joikuarat ovat sisäsyntyisesti aggressiivisia. Luonnollisesti seurauksena on se, että linnun päässä on jotain, mitä ei pysty muuttamaan. Kriittinen ajattelija kysyy "Jos nämä käyttäytymismallit ovat sisäsyntyisiä, miksi kaikki lemmikkinä elävät amatsonit, kakadut sekä joikuarat eivät käyttäydy tällä tavalla?", sekä "Millä tavalla ympäristö vaikuttaa näihin havaintoihin ja ylläpitää tällaista käyttäytymistä?"

3. Papukaijoilla on luonnollinen tarve dominoida omistajiaan

Psykologiassa termit, kuten dominoiva, aggressiivinen ja ujo ovat sekoitus epämääräisiä, epäselviä leimoja ja hypoteettisia käsitteitä. Hypoteettinen käsite on päättelemällä luotu päänsisäinen prosessi, jota käytetään selittämään toiminnan taustalla olevaa syytä. Määritelmän mukaan tällainen käsite ei ole konkreettinen asia ja sitä voi parhaimmillaan ymmärtää paikanpitäjänä siihen asti, kunnes tiede selvittää enemmän siitä, miten ulkoiset ja sisäiset ympäristöt vaikuttavat kehon fysiologisiin järjestelmiin käyttäytymisen tuottamiseksi. Ihmiset sanovat, että papukaijat purevat koska niillä on sisäsyntyinen tarve dominoida meitä; tiedämme kuitenkin, että ympäristöllä on vaikutusta myös tähän asiaan. Itse asiassa *ainoa* todiste siitä, että dominanssi on käyttäytymistä aikaansaava ajatusprosessi on vain itse havaittava toiminta. Ei ole olemassa suoraa mittaa tarpeelle dominoida, sillä sellaista ei olemassa itsenäisenä kokonaisuutena - se on idea. Jotain, jolla ei ole selkeää muotoa ei voi aiheuttaa toimintaa. Ajattelu toisin on yksinkertaisesti epä-tieteellistä ajattelua.

Käyttäytymisen muokkaamisen näkökulmasta tärkein nykyisen toiminnan syy ovat aikaisemmat seuraukset. Tässä muutama esimerkki, miten voimme paremmin ymmärtää, ennustaa ja muuttaa käyttäytymistä:

Edeltäjä: Grace tarjoaa kätensä Perille
Toiminta: Peri astuu kädelle
Seuraus: Grace laittaa Perin häkkiinsä

Edeltäjä: Grace tarjoaa kätensä Perille
Toiminta: Peri puree Gracea
Seuraus: Grace jättää Perin häkkinsä katolle

Voitko ennustaa Perin tulevaa käyttäytymistä ensimmäisestä analyysistä? Astuuko se kädelle useammin tai harvemmin tulevaisuudessa, jos huomioidaan Gracen toimittama seuraus? Entä toinen esimerkki: Pureeko Peri todennäköisemmin, jos huomioidaan Gracen toimittama seuraus? Kumpi selitys on hyödyllisempi Perin puremisen muuttamiseksi: dominoiva mieli vai aikaisemmat seuraukset?

Mitä enemmän jätämme havaittavan ja mitattavan toiminnan havainnointia, sitä pidemmälle poistamme mahdollisuutemme ymmärtää, ennustaa ja muuttaa toimintaa. Joten seuraavalla kerralla, kun joku kuvailee, mitä heidän papukaija *on* tai millainen se on, kysy heiltä, mitä heidän papukaijansa TEKEE.

4. Papukaijat ovat kuin 3-5-vuotiaita lapsia

Irene Pepperberg on tutkinut harmaapapukaija Alexin oppimista tutkiakseen eläinten kognitiivisia kykyjä. Papukaijojen uniikki mielenkiintoinen ominaisuus tällaiseen tutkimukseen on monien papukaijojen kyky puhua. Yli 20 vuoden intensiivisen koulutuksen aikana, kymmenientuhansien opiskelutuntien jälkeen, Alex osaa erottaa 50 esineen ominaisuutta, 5 muotoa, 7 väriä, 4 materiaalia, laskee kuuteen sekä ymmärtää saman/erilaisen ja pienemmän/suuremman käsitteet. Tämä on hämmästyttävä esimerkki eläinten oppimisesta niille ihmisille, jotka ovat ajatelleet, että näitä taitoja olisi vain ihmisillä tai suurimmilla apinoilla. Pepperberg itse kuvailee seuraavaa "On uskomattoman kiehtovaa, että evolutionaarisesti ihmisestä niin erilaiset eläimet pystyvät suorittamaan monimutkaisia kognitiivisia tehtäviä, kuten nuoret lapset (katso <http://www.edge.org/documents/archive/edge126.html>).

Jopa ne meistä, ketkä sanomme arvellemme näin alusta asti voimme vaihtaa meidän erehtyvällisen maalaisjärkeen pohjautuvan käsityksen faktoihin tämän havainnollistamisen tieteellisen kontrollin ansiosta. Toisaalta tämä data tuo esille toisen tärkeän ongelman, joka on suurin dilemmamme: Voimmeko kohdata papukaijien käyttäytymykselliset tarpeet olohuoneissamme? Toisaalta vertaaminen lapsiin tuo esiin yhden tärkeän asian: Papukaijat eivät ole kuin ruukkukasveja, jotka pärjäävät vain vedellä, auringolla ja rikkaalla maaperällä. Ne eivät ole koriste-esineitä, jotka korostavat sohvatyynyjesi hienovaraisia sävyjä. Ne ovat älykkäitä, tuntevia ja toimivia eliöitä, jotka on rakennettu toimimaan, ei olemaan paikoillaan.

Toisaalta on kohtuullista olettaa, että muutkin eläinlajit voivat oppia vastaavanlaisia uskomattomia erottelukykyjä, jos niille annetaan sama intensiivinen oppimismahdollisuus. Itse asiassa, en osaa edes kuvitella, mitä ihminen oppisi 20 vuoden yksilöllistettyjen päivittäisten opiskelusessioiden aikana. Näin todellinen viesti ylittää papukaijien vertailun lapsiin. Ei ole kysymys niin kutsutusta intellektuaalisesta kyvykkyydestä, jotta emme vaihtaisi yhtä spesismiä toiseen. Tarkoitan tällä, että eivätkö kaikki eläimet ole oikeutettuja elämään stimuloivaa elämää, johon kuuluu paljon vaihtelevuutta, aktiviteettiä ja ratkaistavia ongelmia? Vai onko tämä elintaso varattu vain niille lajeille, jotka pystyvät oppimaan samankaltaisia kognitiivisia tehtäviä, joita nuoret lapset osaavat suorittaa?

On olemassa myös toinen huomionarvoinen asia. Millä tavalla yleinen liioiteltu papukaijien tulkitseminen 3-5-vuotiaiksi lapsiksi vahingoittaa papukaijoja? Kuinka monesta papukaijasta luovutaan, koska ne eivät täyttäneetkään ihmisten odotuksia sulkapukuisina lapsina (esimerkiksi eivät seuranneet ohjeita tai käyttäytyivät aggressiivisesti)? Alla on osittainen lista käyttäytymismalleista, joita suurin osa 3-5-vuotiaista lapsista osaa. Tällä listalla on pelkästään kognitiiviseen toimintaan liittyviä tehtäviä. On olemassa paljon muita käyttäytymismalleja, jotka eivät ole tällä listalla, kuten sosiaaliset ja fyysiset taidot.

- Osaa järjestää esineet suurimmasta pienimpään
- Osaa tunnistaa kirjaimet, jos opetettu
- Voi osata kirjoittaa oman nimen
- Tunnistaa tuttuja sanoja yksinkertaisissa kirjoissa tai kylteissä
- Ymmärtää konseptit, kuin "pisin, suurin, sama, lisää, sisällä, päällä, alla"
- Laskee 1-7 esinettä ääneen - mutta ei aina oikeassa järjestyksessä
- Ymmärtää päivittäisten rutiinien järjestyksen
- Käyttää suhteellisen monimutkaisia lauseita, kuten "Vauva söi keksi ennen kuin laitoin sen pöydälle."
- Kysyy paljon kysymyksiä, mukaanlukien liittyen syntymään ja kuolemaan
- Nauttii yksinkertaisten laulujen, ryhmien ja mitään tarkoittamattomien sanojen laulamisesta
- Muuttaa kieltä kuulijan ymmärrystason mukaan
- Oppii nimen, osoitteen ja puhelinnumeron
- Jos opetettu, kysyy ja vastaa "kuka, mitä, miten, miksi ja missä" -kysymyksiin
- Jatkaa yhtä aktiviteettiä 10-15 minuuttia
- Nimeää 6-8 väriä ja kolme muotoa
- Omaa perusymmärryksen liittyen konsepteihin, kuten numero, koko, paino, väri, tekstuuri, etäisyys, sijainti, aika
- Ymmärtää välittömän ajan kulun, kuten mitä tapahtui eilen, muttei ymmärrä kalenteriaikaa
- Omaa pitkän kärsivällisyyden ja viimeistelee tehtäviä
- Ymmärtää ja muistaa omat suoritukset

Tärkeä huomio tähän liittyen on se, etteivät papukaijat ole lapsia, eivätkä lapset papukaijoja. Kuten Marion Breland Bailey lennokkaasti ilmaisi: "Jokainen eläin on älykkäin siinä ekologisessa lokerossaan, jossa se elää - jos näin ei olisi, se ei olisi siellä." Harvat meistä käyttävät aikaa oppiakseen papukaijojen uniikkeja ominaisuuksia, jotka tekevät niistä aivan erilaisia, kuin ihmisistä, ja on tärkeää niiden käyttäytymisen ymmärtämisen, ennustamisen ja muuttamisen kannalta. Papukaijat kuulevat, näkevät, sulattavat ruokaa sekä jopa hengittävät aivan eri tavalla, kuin me. Ja lapset eivät tietenkään osaa lentää. Millä tavalla epäonnistumme kohtaamaan papukaijojemme tarpeet, kun tapaamme ihailla niitä niiden heijastaessaan meidän omaa kuvaamme?

5. Rankaisu ei toimi papukaijoilla, koska ne eivät ymmärrä syy-seuraus-suhdetta

Myönnän, että tämän selkeihin papukaijojen oppimiskykyihin liittyvän väärinkäsityksen kuuleminen sai minut raapimaan päätäni. Oikeastaan kyseessä on kaksoisväärinkäsitys, sillä kumpikin väitteistä on osoitettavasti väärässä. Rankaisu toimii papukaijoilla, kuten se toimii kaikilla oppijoilla, sekä papukaijat ymmärtävät syy-seuraus-suhteen, kuten voidaan mitata niiden käyttäytymisestä. *On olemassa monta hyvää syytä, miksi papukaijojen käyttäytymisongelmien vähentämiseksi ei pitäisi käyttää rangaistusta, mutta syy-seuraus-suhteen ymmärtämättömyys ei ole yksi näistä.*

Ehkä tämä hämmennys on syntynyt käyttäytymisen perimmäisen periaatteen, vaikutuksen lain, väärinymmärryksestä. Tällä lailla on juuret Aristoteleen tekemissä havainnoissa, mutta sen on ensimmäisenä kuvaillut tieteellisesti tieteilijä E.L. Thorndike vuosisadan vaihteessa (1900-luvun alku). Tämän jälkeen vaikutuksen laki on osoitettu sadoilla eri eläinlajeilla. Yksinkertaisesti tämä laki kertoo, että *käyttäytyminen on sen tuloksen funktio*. Toisinsanoen, tietyn vasteen yleisyys vaihtuu tätä toimintaa seuraavien seuraksien pohjalta. Käytämme vaikutuksen lakia kahdessa perustoimessa: vahvistamisessa ja rankaisussa. Vahvistaminen lisää toiminnan yleisyyttä ja rankaisu vähentää.

Nämä ovat tieteellisiä termejä tarkalla tarkoituksella. Mutta koska ihmiset usein näkevät vahvisteet palkintona, tämä voi olla harhaanjohtavaa. Palkintoja usein pidetään voittoina, voitonmerkkeinä sekä kunnianosoituksina, mutta monet vahvisteet eivät mahdu näihin kategorioihin. Jos esimerkiksi huudat linnullesi takaisin joka kerta, kun se huutaa ja huutaminen jatkuu tästä syystä, huutaminen on vahviste tälle linnulle. Rangaistus on aivan yhtä hämäävä termi. Ihmiset usein käyttävät sitä tarkoittamaan kosta ja takaisinmaksua. Jos sovelletussa käyttäytymisanalyyssissä ei havaita toiminnan vähenemistä, seuraus ei ole rangaistus tälle linnulle. Kuten huomaat, tapa jolla seuraus toimii vahvisteena tai rankaisuna on yksilöllistä. Todiste on pelkästään linnun tulevassa käyttäytymisessä. Jos lintusi jatkaa tietyllä tavalla käyttäytymistä, jokin vahvistaa sitä huolimatta sinun tavoiteperistäsi.

Kaksi tehokkaasti toimitetun seurauksen ominaisuutta ovat 1) säännönmukaisuus, eli toiminnan ja seurauksen riippuvuus tai suhde sekä 2) läheisyys, eli toimintaa seuraavan seurauksen ajallinen läheisyys. Kun seuraus toimitetaan epäsäännöllisesti, on oppijan vaikeaa yhdistää nämä kaksi tapahtumaa. Jos seuraus toimitetaan liian kauan toiminnan jälkeen, myös tämä vähentää seurauksen tehokkuutta. Ehkäpä kyseessä on epäsäännöllinen ja hidas seurauksen toimittaminen, joka selittää sen väärinkäsityksen, ettei rangaistus toimisi papukaijojen kanssa. Papukaijat selvästi ymmärtävät syy-seuraus-suhteen niiden navigoidessa päivän läpi tehden satoja käyttäytymiseen liittyviä valintoja pohjautuen aikaisempaan kokemukseen

lopputuloksen ennustajana. Papukaijat menevät ruokakipoille, koska tämän tekeminen saa aikaan ruoan saamisen, ne astuvat kädelle koska tämän avulla ne kannetaan ulos häkistä, sekä papukaijat huutavat, sillä tämän avulla ne saavat suosikki-ihmisen ilmestymään esiin.

On olemassa tieteellisiä tekijöitä, miksi rankaisu on vähiten suositeltu käyttäytymisenmuokausstrategia ja miksi sitä tulisi käyttää niin vähän, kuin mahdollista. Yli 40 vuotta tutkimusta ovat osoittaneet, että rangaistuksen säännöllinen käyttö lisää neljän eläimen elämänlaatua heikentävän sivuvaikutuksen todennäköisyyttä. Nämä sivuvaikutukset sisältävät aggression, apatian, yleistyneen pelon sekä pakenemis-/välttämiskäyttäytymisen. Valitettavasti näitä sivuvaikutuksia voidaan havaita usein vankeudessa elävillä papukaijoilla. Tämä usein saa miettimään, että onko ihmisen kanssa elämisen papukaijan näkökulmasta haitallinen sivuvaikutus altistuminen rankaisulle.

Onneksi rankaisulle on positiivisia vaihtoehtoja. Positiivinen vahvistaminen on prosessi, jossa lisätään tiettyä toimintaa toimittamalla seuraus, joka on jotain, minkä eteen lintu on valmis tekemään töitä. Vahvistamalla vaihtoehtoista toimintaa samalla jättämällä ei-toivotun toiminnan huomioimatta lisäämme sitä, mitä haluaisimme nähdä useammin, sekä vähennämme sitä, mitä emme haluaisi nähdä. Tämä menetelmä, nimeltään vaihtoehtoisen toiminnan valikoiva vahvistaminen, on eri asia, kuin huomioimatta jättäminen, sillä siinä on vahva positiivisen vahvistamisen komponentti. Tällä tavoin korvaamme ongelmakäyttäytymisen sen sijaan, että eliminoisimme sen, varmistaen suuremman määrän positiivisia vahvisteita papukaijojemme elämissä.

Vähemmän positiivinen, tungettelevampi menetelmä (ja tästä syystä vähemmän suositeltava, kuin valikoiva vahvistaminen) ongelmakäyttäytymisen vähentämiseksi on mieto rangaistus, (toimintaa vähentävä) menetelmä nimeltään aikalisä positiivisesta vahvistamisesta (Time Out from Positive Reinforcement, T.O.). T.O:ssa seuraus on väliaikainen vahvistavien seikkojen poistaminen hetkeksi, kuten puoleksi minuutiksi. Lintu palautetaan "rikospaikalle" tekemään asia oikein. Mitään tunteellista toimintaa kouluttajan suunnasta ei tarvita. Aikalisä tekee työn sinun puolestasi. Kuten kaikkien menetelmien kohdalla, aikalisä pitää toimittaa säännönmukaisesti ja nopeasti. Näitä menetelmiä kuvaillaan tarkemmin monessa mukaan liitetyn lukulistan kirjassa.

Päätelmät

Taitojesi lisääminen kriittisenä käyttäytymistiedon kuluttajana sekä papukaijan opettajana, kouluttana ja hoitajana on kuin kunnon kohottamista: Sinun on poistuttava mukavuusalueeltasi, venyttävä tavoitteidesi saavuttamiseksi sekä sitouduttava muutokseen. Maalaisjärjen korvaaminen tieteellisellä tiedolla on kovaa työtä. Monet ihmiset ovat sanoneet minulle, ettei tämä ole realistinen tavoite Paavo Perus Papukaijanomistajalle. Kuitenkin opetettuani sadoille opiskelijoille käyttäytymistieteiden papukaijoihin soveltamisen perusteet en ole vielä törmännyt tämän nimiseen ihmiseen. Olen tavannut paljon ihmisiä, joiden uteliaisuus, älykkyys sekä sitoutuminen papukaijojensa elämän parantamiseksi on kaukana keskimääräisyydestä.

On vaikeaa vastustaa hyppäämistä faktoista tarinoihin, eli henkilökohtaiseen faktojen tulkintaan. Monella meistä on tapana rakastua omiin selityksiimme liian nopeasti. On olemassa kaksi syytä, miksi tieteellinen ajattelu on niin tärkeää. Tieteellinen ajattelu auttaa meitä selvittämään jyvät akanoista, mitä tulee papukaijojen käyttäytymiseen liittyvään tietoon. Ehkä kolme tärkeintä tieteellisen ajattelun taitoa ovat 1) pysy toiminnan syissä,

joita voidaan havaita ja mitata 2) mieti vaihtoehtoja havainnoillesi, jotka pohjautuvat toiminnan ja ympäristön vuorovaikutukseen sekä 3) kysy keneltä tahansa papukaijasta oletuksia tekevältä "Miksi uskot noin?" Voit olla varma, että luotettavat asiantuntijat ovat vaikuttaneita ihmisistä, jotka kysyvät tätä, sekä vastaavat mielellään. Pelkästään näiden kolmen kyvyn lisääminen omaan työkalupakkiin lisää merkittävästi kykyjäsi tarjota hyvä elämä linnullesi. Oppiaksesi lisää koulutustyökaluja, lue joitain alla listatuista kirjoista. Kuten nopeasti opit, perustavat käyttäytymisen ja oppimisen periaatteet koskevat kaikkia lajeja. Näin mikään käyttäytymiseen liittyä työkalulaatikko ei ole täynnä ilman käyttäytymistieteen työkaluja.

Aakkosellinen lista lukusuosituksista

1. Animal Training: Successful Animal Management through Positive Reinforcement, by Ken Ramirez (1999).
2. Clicking With Birds: A Beginners Guide to Clicker Training Your Companion Parrot by Linda Morrow (available at <http://www.avi-train.com/manual.html>).
3. Clicker Training with Birds, by Melinda Johnson.
4. Culture Clash, by Jean Donaldson
5. Do Animals Think?, by Clive D. L. Wynne
6. Don't Shoot the Dog: The New Art of Teaching and Training (revised edition), by Karen Pryor.
7. First Course in Applied Behavior Analysis, by Paul Chance.
8. For the Love of Greys, by Bobbi Brinker (available at www.thegabrielfoundation.org)
9. Good Bird! A Guide to Solving Behavioral Problems in Companion Parrots! by Barbara Heidenreich.
10. How Dogs Learn, by Mary Burch, Ph.D. & Jon S. Bailey, Ph.D.
11. The Power of Positive Parenting A Positive Way to Raise Children, by Glen Latham.

* Haluan kiittää kaikkia Parrot BAS -internetlistan osallistujia, jotka inspiroivat tämän artikkelin heidän hienolle opetukselleen ja oppimiselleen.